PROGRAMMA
Qvô
Ad Festum
MICHAELI
Archangelo sacrum
devotè celebrandum,
&
ANGELICORUM PRÆSIDIORUM
piam meditationem
UNIVERSITATIS ROSTOCHIENSIS
p. t. RECTOR
CASPAR March/ D.
Med. & Math. Pr. P.
Omnes omnium Ordinum
Cives Academicos decenter
invitat & adhortatur.

ROSTOCHII,
Typis JOHANNIS KILII, Acad. Typogr.
ANNO M. DC. LXIV.

Cùm ſexcentis aliis, iisq; ſic ſatis ſpiſſis irretita *Pontificiorum* eſt Eccleſia erroribus, tùm præcipuè iſto laborat graviſſimo, qvòd in ANGELOS eum conferat cultum, qvi ſoli & ipſorum, & noſtri omnium Opifici DEO, debetur; adeoq; rea ſit ἀγγελολατρείας. Qvandò relabitur repetiturq; ſanctiſſimorum hoipè SPIRITUUM memoria, lubebit, eâpſe occaſione, negocio paululùm immorari, ac; qvod refellendo vaniſſimo planeq; acatholico facturum ſit dogmati, non afferre prorſus nihil. Sanè Cœli illum Terrarumq; OPT. MAX. Conditorem tantùm invocandum eſſe adorandumq;, nec in partem ejuscè honoris ullam venire debere creaturarum, id verò divinis literis adeò firmatur clarè, uti Solis qvaſi radiis videri ſcriptum qveat. Qvin vel ipſius naturæ qvodam inſtinctu homines doceri, ut, ſi aliqvâ fors neceſſitate premantur, qvantumlibet gentilitiæ ſuperſtitionis cultores ſint, nihilominus eopſe tempore, primis illis naturalibus impulſionibus animi, in neminem alium cultu ac compellatione ferantur, niſi in ipſum protinùs DEUM; vel *Baronio* (qvod mireris) adfirmatum ad Ann. Chr. 82. n. 4. Sed qvicqvid ſit de naturâ, operæ potiùs fuerit, Scripturarum viſere locos, atqve indè adſerto conciliare fidem. Apud *Joan.* IV, 23. eſt: Veri adoratores adorabunt PATREM. In Pſal. L, 15, *Invoca* ME, præceptum eſt DOMINI. Eſ. LV, 6. legas: *Qværite* DOMINUM. Si cauſſeris, expreſſis hiscé verbis nuſpiam

nuſpiam fortè ſcribi: *Solum DEUM invocabis:* fruſtra es, ac omninò nugaris. Enimverò ſenſus dictorum omnium, qvæ invocari DEUM jubent, non eſt niſi excluſivus. Rem faciemus manifeſtiſſimam. *Deut.* X, 20. eſt: DEO ſervies; id verò apud *Matth.* IV. 10. ab Interprete omni exceptione majore, ipſo CHRISTO, excluſivè effertur: *Soli DEO ſervies.* It. Deut. VI, 13. & X, 20. eſt: DEUM adorabis. Ubi rectè dicitur; DEUM *ſolum* adorabis: *Certum enim eſt, vocabulum adorationis iſtis in locis ſignificare genus venerationis DEO ſoli conveniens, per qvam ſc. honor divinus deferatur. Nam ad probandum, adorationem eam ſoli DEO tribuendam, adducit iſtos locos DOMINUS,* ait, habetq; *Greg. de Valent.* tom. 3. d. 6. q. 3. Parili itaqve ratione, ubi ſacra Script. dicit; DEUM *invoca;* Chriſto præeunte, capiendum id omninò erit excluſivè, itaqve efferendum: *Solum* DEUM invoca; eò qvòd invocatio cum ſervitute, adoratione, & cæteris ad DEI cultum pertinentibus actibus, in eodem planè ſit genere. Porrò (qvod ipſum qvoqve hoc loco obſervari apprimè merebitur) priſci Eccleſiæ Doctores, ſanctiq; Patres, ex invocatione, veram Deitatem adverſus Hæreticos paſſim demonſtratum ivere; ut adeò ſolius DEI attributum eum eſſe honorem oporteat. Absqve hoc foret, non ſatis profectò bellè iſta qvidem concludendi ratio proceſſiſſet. Sic apud *Athan.* in Orat. 2. contra Arian. eo ex fundamento Chriſti Deitatem oſtenſam videas, qvòd ejusdem auxilium in rebus creperis afflictisq; invocetur. Qvemadmodum etiam S. *Baſilius* lib. de Sp. S. c. 22. eundem Spiritum verum eſſentialemq; eſſe DEUM indè arguit, qvòd piorum preces ac ſuſpiria ubiqve locorum exaudiat. Imò ipſe *Cardin. Bellarm. Omnes ferè Prophetæ,* ait, *prædixerunt, poſt adventum Meſſiæ eliminandam idololatriam; Eccleſiam autem ſemper in toto terrarum Orbe Chriſtum culturam templis, aris,* invocationibus, *feſtis diebus.* Hinc colligit, *vel Chriſtum eſſe DEUM, dignum latriæ cultu, vel omnes Prophetas* (qvod vel cogitare

gitare

gitare impium ſit) *deceptos fuiſſe. Si enim Chriſtus non ſit verus DEUS, nunqvam tàm inſigne extitiſſe idolum in mundo, nec tàm floruiſſe idololatriam, qvàm poſt Chriſti adventum.* Qvibus ſanè verbis ita ſoli DEO invocationem adſignat Cardinalis, & rectè qvidem, uti illicò fiat idolum, aut idololatria committatur, ſi cuiqvam iſte extra DEUM tribuatur honos: vid. lib. 1. de Chr. c. 8. Cæterùm invocatio etiam Sacrificii habet inſtar, & qvidem ſpiritualis. Jam vel externa illa ſacrificia, piaculum erat, & morte piandum nefas, ſi ulli alii qvàm DEO offerrentur; vid. Ex. XXII, 20. Jud. XIII, 16. Maximus Hipponenſium Doctor *Auguſtinus* lib. 10. de Civ. DEI c. 14. paſſimq; alibi, *Sacrificium,* ait, *nullus hominum eſt, qvi audeat dicere deberi, niſi Domino ſoli.* Eadem itaqve, imò longè validior potiorq; ratio militabit pro interiore illo ac ſpirituali ſacrificio, qvod invocationem vocitamus. Soliq; adeò DEO omnium id maximè offerendum eſſe, per tot Scripturarum locos firmiter ſtatuemus, ipſiq; utiqve ſacrificandum, ſed ut apud *Tertull.* dicitur, *prece purâ.* Qvartò, invocatio ſupponit omniſcientiam, omnipotentiam, omnipræſentiam ejus, qvi invocatur; ſed hæc omnia ſoli DEO competunt; Ergò etiam ſolum eum invocandum jure meritoq;, nec Angelos ullâ ratione eo cultu afficiendos eſſe, prorſus relinqvitur. Deniqve & poſtremò, invocationem religioſam, DEOq; gratam cum invocationis normâ & formâ à Chriſto præſcriptâ congruere, fas juſtumq; eſt. Enimverò *Conſervator, inter cætera ſua monita & præcepta divina, qvibus populo ſuo conſuluit ad ſalutem, orandi ipſe qvoqve formam dedit, ipſe, qvod precaremur, monuit & inſtruxit;* uti eleganter *Cyprian. Serm.* 6. in *explicat. Orat. Dom.* loqvitur. *Tertull.* Orationem Dominicam *legem orandi* appellitat, eâ fide nobis præſcriptam, nihil ut in eâ, qvod ad veram invocationem reqviratur, deſiderari meritò poſſit; l. de Orat. cap. 6. Argumentum, qvod partibus Pontificiorum vehementiſſimè obſtet, aut ἀγγελολατρεία

eorundem

eorundem nimioperè sit debellandæ, confieri ex dictis tale possit: Qvi non est Pater ille noster, qvi est in cœlis, non est invocandus: enimverò idem ipse objectum â Christo adæqvatum orationis constituitur. At verò Angeli non sunt Pater ille noster, qvi est in cœlis. E. ipsi illi non sunt invocandi. Sed hæc compendio hactenus. Progrediemur ulterius, visuri qvoq;, qvid prisca ac purior super præsenti capite statuerit docueritq; Ecclesia. Probam9 enim ac impensè laudamus *Vincentii Lirinensis* initio commonitorii *adversus profanas hæreseon novitates* eximiam, auroq; contra cariorem istam regulam: *Qvi in fide sanâ* sanus atqve integer permanere vult, duplici modo munire fidem suam, Domino adjuvante, debet; primùm divinæ legis auctoritate, tùm deindè Ecclesiæ catholicæ traditione. *I*taqve ex Secl. I. constitutionum allegamus Apostolicarum volumen, in qvo *ad DEUM omnipotentem accedendum* esse monetur, *non nisi per Christum*. Supposititium certè qvidem est opus (qvod nemo eruditior, harumq; rerum gnarior, ignorat) mentiturq; nomen *Clementis Romani*, Cæterùm admodùm stringit locus, qvem indè adduximus, eos, qvibus in honore, precio, atqvè deliciis liber est. Secl. II. *Ignatianas* Epistolas ad unam omnes pariter adulterinas aut fictitias esse, falsoq; tantam præ se antiqvitatem ferre, adseveratum plus vice simplici maximo est *Salmasio*. Nos litem non facturi sumus nostram. Cætcroqvin in eâ, qvæ est ad *Philadelph. Solum Christum & Patrem illius ante oculos habere in precibus*, illuminatæ â Spiritu virgines jubentur. *Irenæus* Apostolicorum Vir temporum, Joannis Evangelistæ Discipulus, Polycarpi Auditor, *qvi invocationibus Angelorum uterentur*, eos verò *in numero hæreticorum habitos fuisse*, disertè testatur lib. I. adv. hæret. c. 23. Qvibus veræ Ecclesiæ praxin his opponit verbis: *Ecclesia nec invocationibus Angelicis aliqvid facit, nec incantationibus, nec aliqvâ pravâ curiositate, sed mundè & purè & manifestè orationes dirigit ad Dominum,*

qvi

qvi fecit omnia, & ad nomen DN. nostri Jesu Christi; lib. 2. c. 57. Clemens Alexandrinus, *extrema*, inqvit, lib. 7. Strom. *inscitia est ab iis, qvi non sunt Dii, tanqvam à Diis petere: undè & meritò cùm sit bonus unus DEUS, ab ipso ex bonis alia qvidem dari, alia verò permanere precamur nos, & ANGELI.* Latinorum antiqvissimus, ac Cypriani Magister, Tertullianus, lib. de præscript. (qvem utiqve ante scripsit, qvam ad Montani insana dogmata prolaberetur) *Simonianam*, ait, *Disciplinam, Magiam, Angelis servientem, & ipsam inter idololatrias deputatam, & à Pet. Apostolo in Simone ipsô damnatam fuisse.* In Secl. III. Origenes Adamantius lib. 5. contra Cels. *Omnia vota*, inqvit, *omnes interpellationes, deprecationes, & gratiarum actiones destinandæ sunt ad DEUM, rerum omnium Dominum, per majorem omnibus ANGELIS summum Pontificem, vivum verbum, & DEUM.* It. *Angelos invocare non videtur vel rationi consentaneum.* it. *Cœlestes Angelos nemo adorat, qvi sese legi Mosis subdidit; & sicuti Solem lunamq; & astra, ornamenta Mundi nemo adorare audebit, sic nec cœlestes Angelos.* Athanasius Orat. 3. contr. Arr. *Angelus Joannem*, ait, *in Apoc. se adorare volentem non admisit, dicens: Vide ne feceris. Qvocirca solius Numinis est adorari; neqve id ab Angelis ignoratur, qvi qvanqvâm cæteros gloriâ transcendunt, creaturas tamen se esse, neqve in classibus adorandòrum, sed adorantium Dominum, agnoscunt se computari debere. &c.* Eusebius Cæsariensis lib. 4. præparat. Evangel. c. 5. Nos solum omnium DEUM religiosè colere edocti sumus, adeò ut illi uni debitam venerationem tribuamus. Idem lib. 6. hist. Eccl. c. III. Dionysium memorat Alexandrinum dixisse, *solum sese DEUM & neminem alium venerari.* Synodus porrò, qvæ Laodiceæ (Phrygiæ est Metropolis) coivit, peculiari lege vetuit, ne Angeli invocarentur. Ordine est 35. tota eximia, adeoq; totam etiam adscribere dignabimur. *Non oportet Christianos, relicta DEI Ecclesiâ abire, & ANGELOS nominare, vel abominandæ idololatriæ congregationes ad eosdem facere. Omninò id est prohibitum,*

bitum. Si qvis ergô inventus fuerit, huic abominandæ idololatriæ vaçare, anathema sit, qvia reliqvit Dominum nostrum Jesum Christum & accessit ad idololatriam. Hactenus Canon. In qvo pro *Angelis* Surius *Angulos* legit; sed infertur verbis violentia & corruptela est manifestissima, adeoq; ista inconditi Surii conamina nec Gentiano Herveto, imò nec ipsi *B*aronio, nec Francisco Sylviô, aliisq; gregalibus (ea vis veritatis est) sese probarunt. Cæteroqvi qvæ textui Vir Clariss. *Christophorus Justellus* adnotavit, præclara sunt omnia, adeoq; cum Canone conferri merebuntur; sic futurum est, uti eximiam sortiatur idem ipse lucem. Epiphanius hæres. 79. *DEUS*, inqvit, *Angelos adorari non vult.* It. *Angeli non capiunt talem glorificationem*, hæres. 74. *Non adoranda est ullà creatura.* It. hæres. 64. *Pia fides non adorat creaturam, sed creatorem.* Ambrosius comment. in Epist. ad Coloss. c. *1. Cuncta in ipso constant, qvia in omnibus ipse primatum tenet, ut si qvis alicui elementorum, aut ANGELORUM, vel potestatum devotum se debere esse putet, errare se sciat.* Hieronymus, *Nos autem*, ait, *non dico Martyrum reliqvias, sed ne Solem qvidem & Lunam, non ANGELOS, non Archangelos, non Cherubim, non Seraphim colimus & adoramus, ne creaturæ potiùs, qvàm Creatori servire videamur*; Epist. 53. ad fin. ad Ripar. Chrysostomus hom. 3. in cap. *1.* Epist. ad Hebr. *Qvid Angelos biantes suspicitis? Sunt servi Filii DEI, & in multa loca propter nos mittuntur, & ad nostram ministrant salutem, qvamobrem conservi sunt nostri.* In Secl. IV. incomparabilis Hipponensium Antistes, deq; universâ Christi Ecclesia benemerentissimus Augustinus, tot locis ἀγγελολατρείαν refellit, uti nemo temerè omnibus sit recensendis. Inter alios tract. 13. in Joan. *Hæc est*, inqvit, *relligio Christiana, ut colatur unus DEUS, & non multi Dii. Participatione DEI fit beata, non participatione ANGELI fit beata sancta anima. Non beatus efficieris ex Angelo tu, sed undè Angelus beatus, indè & tu.* idem in enarrat. Psalm. 96. *Angeli indignantur, si pro DEO colantur.* Lib. de hæresib. ad

Qvod

Qvodvultd. eorum qvoqve hæreticorum meminit, qvos *Angelicos* vocitat, eò qvòd *in Angelorum cultum fuerint inclinati* &c. Cyrillus Alexandrinus lib. 10. cont. Jul. *Scriptura nobis unum DEUM prædicavit; nec præter illum qvenqvam adorare svevimus.* it. lib. de Trinit. *Accedimus ad DEUM Patrem non aliâ qvàm per Christum viâ.* Theodoretus deniqve in Epist. ad Coloss. c. 2. *Qvoniam illi Angelos jubebant adorare, ipse* (Apostolus) *contrarium præcipit, volens omninò, uti DEO & Patri gratiarum actio emittatur per Christum, non per Angelos. Hanc etiam legem secuta Laodicena Synodus veteri illi morbo mederi sategit, legeq; cavit, ne precarentur Angelos, & ne relinqverent DN. N. J. C.* Plura addere paginarum vetat angustia; & jam sic satis bellè, qvem in nos susceperamus, defuncti labore videbimur. Κρησφύγετα Adversariorum, qvibus elabi conentur, aut turpe idololatriæ crimen fugere; præcipuè verò distinctionem, qvam λατρείαν inter atqve δυλείαν commenti sint, commodiori loco atq; tempori servabimus. Nostrarum nunc saltem partium fuerit, CIVES ACADEMICI, fugere qvidem vitium, qvod hactenus in Pontificiis, cæterisq;, qvi viam ipsis in impietate præiverunt, damnavimus, adeòq; minimè gentium in ANGELOS eum conferre honórem, qvi DEO uni, & ipsorum, & (uti sub ipsum statim commentationis hujusce initium loqvebamur) nostri omnium Creatori debeatur, qvemq; ipsimet (qvemadmodum ex Apoc. XIX, 10. it. XXII, 8. 9. eximiè Athanasio Augustinoq; supra demonstrabatur) magno amolituri sint conamine; reverenter tamen pièq; SANCTISSIMAS MENTES usqve usqve habere; qvumq; per singularem DEI erga genus humanum benivolentiam, custodiæ consecrati nostræ sint Spiritus, nullâ unqvam ratione permittere, uti vitiis ac sceleribus nostris abs nobis fugentur. Qvàm enim ferre apes fumum non possunt, tàm tolerare castissimi purissimiq; illi spurcitiem neqveunt ac fæditatem. Vivamus O MEI! ita, uti non in venturo saltem, verùm hoc ipso jam etiam seculo, splendidissimo τῶν ἰσαγγέλων nomine circumferamur.

Valete.

P. P. sub Sigillô Rectoratus, d. XXIX. Sept. ANNO M. DC. LXIV

(o)